

עד דלא ידע וכו' - מפי עליון לא תצא הרעות והטוב ? (איכה ג, לח')

1. רש"י - "מפי עליון וגו'" - ואם באתי לומר לא מידו באה אלי הרעה הזאת מקרה היא שהיה לי אין זאת כי אם בין רעות בין טובות מי זה אמר ותהי אם ה' לא צוה ? ומפיו לא תצא הן רעה הן טובה אבל מה יש להתאונן אדם חי גבר על חטאיו כל איש ואיש יתאונן על חטאיו כי הם המביאים עליו הרעה מפי עליון לא תצא אמר רבי יוחנן מיום שאמר הקב"ה (דברים ל') ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב וגו' לא יצא רעה וטובה מפיו אלא הרעה באה מאליה לעושה רע והטוב לעושה טוב לפיכך מה יתאונן למה יתרעם האדם אם לא על חטאיו

2. משנה ברכות ט, ה' - חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, שנאמר, (דברים ו) ואהבת את אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך. **בכל לבבך** - בשני יצריך, ביצר טוב וביצר רע. **ובכל נפשך** - אפלו הוא נוטל את נפשך. דבר אחר, **בכל מאדך** - בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאד מאד.

3. גמרא ברכות ס: - שנינו במשנה שחייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה. ושואלים: מאי מה פירוש חייב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה? אילימא אם נאמר שמשמעות הדבר שכשם שמברך על הטובה בנוסח "הטוב והמטיב", כך מברך גם על הרעה בנוסח "הטוב והמטיב", והתנן והרי שנינו במשנתנו שעל בשורות טובות אומר "הטוב והמטיב" ואילו על בשורות רעות אומר "ברוך... דיין האמת! אלא אמר רבא: לא נצרכה הערה זו במשנה לענין נוסח הברכה, אלא לקבולינהו לקבל אותן בשמחה, שגם את הבשורות הרעות יש לקבל באותה הרגשה שהוא מקבל את הטובות.

אמר רב אחא משום בשם ר' לוי: מאי קרא מהו הכתוב המרמז על כך" - חסד ומשפט אשירה, לך ה' אזמרה (תהלים קא, א) ומפרש: אם שיהא זה חסד - אשירה, ואם משפט דין קשה - אשירה, שאודה לה' בשירה על הרעה כעל הטובה.

ר' שמואל בר נחמני אמר, הראיה היא מהכא מכאן, ממה שנאמר בה' אהלל דבר באלהים אהלל דבר (תהלים נו, יא') ומפרש בה' אהלל דבר - זו הגילוי של מידת הרחמים, מדה טובה, באלהים אהלל דבר - זו מדת פורענות, שאף אם יביא עלי מדת פורענות - אף על פי כן אהלל.

ר' תנחום אמר: הראיה היא מהכא מכאן, ממה שנאמר: כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא (שם קטז, ג), וגם "צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא (שם ג-ד)

ורבנן אמרי, מהכא וחכמים אומרים כי הראיה היא מכאן, ממה שנאמר: ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מברך (איוב א, כא')

אמר רב הונא שאמר רב משום בשם ר' מאיר, וכן תנא משמיה שנויה בריתא משמו של ר' עקיבא: לעולם יהא אדם רגיל לומר: "כל דעביד רחמנא לטב עביד כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא, לטוב הוא עושה. ומסופר, כי הא כמו מעשה זה שהיה בר' עקיבא דהוה קאזיל באורחא שהיה הולך בדרך מטא לההיא מתא, בעא אושפיזא הגיע לעיר אחת, ביקש מלון ולא יהבי ליה נתנו לו אמר: כל מה דעביד רחמנא - לטב שעושה ה' - לטובה עושה אזל ובת בדברא, והוה בהדיה תרנגולא וחמרא ושרגא הלך ולן בשדה, והווי עמו תרנגול וחמור ונר אתא זיקא כבייה לשרגא באה רוח וכבתה את הנר אתא שונרא אכליה לתרנגולא בא חתול ואכל את התרנגול. אתא בא אריה אכליה לחמרא ואכל את החמור. אמר: "כל מה דעביד רחמנא - לטב שעושה הקדוש ברוך הוא - לטובה עושה. ביה בליליא אתא גייסא,

שבייה למתא בו בלילה בא גייס ושבה את העיר והתברר שר' עקיבא שלא היה בעיר, ולא היה עמו לא נר דולק ולא תרנגול או חמור שיקימו רעש — הוא לבדו ניצל מהגייס. **אמר להו לאו אמרי לכו וכי לא אמרתי לכם כי כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא הכל לטובה.**

4. הערה בשושנשטיין

42. רש"י; יקבל כל צרותיו בסבר פנים יפות (רבינו יונה) ויבין שמן הסתם צרות אלו הן עונש על עבירה כלשהי, ש"אין צדיק בכל הארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" (קהלת ז, כ). כידוע נפרעים מעבירה או בעולם הזה או בעולם הבא. הלכך הרואה שצרות באות עליו יסיק שהן באות עליו ככפרה על חטאיו ויחשוב בדעתו שטוב לו להצטער בעולם הזה מאשר בעולם הבא, וכפי שנאמר באבות (ד, יז) "יפה שעה אחת של נחת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה" (רא"ה). כתב יד דוד: יש אפיקורסים הטוענים שה' ברא את האדם לרעה (חס ושלום). ראייתם היא מזה שלרוב האנשים מגיעות יותר רעות מאשר טובות. ויש מהאפיקורסים המרחיקים לומר שה' הוא נוקם ונוטר, חס ושלום. אבל אנו בני ישראל — מאמינים בני מאמינים — אומרים שאין שום רעה מה' והכל הוא לטובה. אמנם, כשצרות באות לו לאדם, אין הוא מבין הטובה שעתידה לצאת מהן. אבל חלילה להחליט שהן רעות ויתלונן לה' על זה. לאחר מעשה, גם האדם עצמו יכול לראות את הטוב שיוצא מאותו הדבר שחשב עליו שהוא רע; ואף כשאינו רואה, ידע שטמון בו טוב. הלכך יקבל את הרע בשמחה, כפי שהוא מקבל את הטוב, להוכיח את אמונתו ש"מפי עליון לא תצא הרעות" (איכה ג, לח). אלא, ה' הוא טוב, מעשיו טובים, וכל מה שמביא על האדם, הכל לטובה.